

OSTANKI POLETJA

Tamara Bach

Tamara Bach
Ostanki poletja

Tamara Bach

Ostanki poletja

Prevod Alenka Novak

DRUŽINA
Ljubljana 2017

Tamara Bach
OSTANKI POLETJA

Naslov izvirnika: Was vom Sommer übrig ist
© izvirnik: 2012 CARLSEN Verlag GmbH, Hamburg, Germany.
Prvič natisnjeno v Nemčiji z naslovom Was vom Sommer übrig ist.

Vse pravice pridržane.

© za slovensko izdajo: Družina d. o. o., 2017
© of the translation: S. Fischer Foundation
by order of TRADUKI

Izdaja: prva
Prevod: Alenka Novak
Jezikovni pregled: Aleksandra Kocmut
Oblikovanje naslovnice: Vida Igličar
Grafična priprava: Neža Sedej, Družina d. o. o.
Izdala in založila: Družina d. o. o.
Za založbo: Tone Rode
Natis: Tiskano v Sloveniji
Naklada: 800 izvodov
Ljubljana 2017

Izdajo tega dela je podprla ustanova TRADUKI, literarna mreža, katere člani so Ministrstvo za Evropo, integracijo in zunanje zadeve Republike Avstrije, Ministrstvo za zunanje zadeve Zvezne republike Nemčije, Švicarska kulturna fundacija Pro Helvetia, KulturKontakt Austria (po nalogu Urada zveznega kanclerja Republike Avstrije), Goethe-Institut, Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, Ministrstvo za kulturo Republike Hrvaške, Resor za kulturo Vlade Kneževine Liechtenstein, Kulturna fundacija Liechtenstein, Ministrstvo za kulturo Republike Albanije, Ministrstvo za kulturo in informiranje Republike Srbije, Ministrstvo za kulturo Republike Romunije, Ministrstvo za kulturo Črne gore, Leipziški knjižni sejem in fundacija S. Fischer Stiftung.

Več informacij o knjigah založbe Družina najdete na spletni strani: www.druzina.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
821.112.2-93-311.2

BACH, Tamara

Ostanki poletja / Tamara Bach ; [prevod Alenka Novak]. - 1. izd. - Ljubljana : Družina, 2017

Prevod dela: Was vom Sommer übrig ist

ISBN 978-961-04-0408-8

290177536

»[V]sako poletje
se hočemo izgubiti, vsako jesen nas znova najdejo, what a pity.«
alexander gumz, »statt einer ausfahrt« (»namesto izvoza«)

»Dear Prudence,
won't you come out to play?«
Lennon-McCartney

ZADNJA URA

»Aha, danes imamo pa gosta,« reče razrednik in se prisiljeno nasmehne, kajti Paula v resnici ne prenese. Sicer pa ta fant odhaja, jeseni ga ne bomo več videli, že dva tedna ga ni bilo v šolo, ima tudi že zaključno spričevalo. Zato torej nekaj odpuščajočega v njegovem pogledu, zato ga imenuje samo še »gost«. Zadnji šolski dan. Naslonite se nazaj. Obe zadnji uri sta razredni uri. Paul se nasloni nazaj, sedi tam, kjer je sedel vse zadnje leto, tam ob oknu, roke na okenski polici, pregled nad celim prostorom, svet tam zunaj za njegovim hrbtom. Potem se nisem več presedla. Že dva meseca ne sedim več poleg Paula.

»Ja, kako ste si kaj zamislili to uro, zdaj se sploh ne bomo več videli, nekateri se po poletnih počitnicah tudi ne vrnejo več ...?«

Do odmora je sonce sijalo še naravnost v razred, prostor je razgret. Naslonimo se vendar nazaj. Pretoplo je, da bi sedeli vzravnano.

Ne pogledam ga. Že dva meseca imam slepo pego, on sedi na prostoru ob oknu, kamor ne vidim, že dva meseca sem gluha na eno uho.

»Lisa, kaj boš pa ti počela ...?« Lisa nekaj odgovori. Paula nihče ne vpraša. Vsak ve, kaj bo počel Paul, da gre na drugo šolo, na kateri matematika ni obvezna. Vsak ve, da zapušča potapljaško se ladjo, svoje spremstvo, svoje privržence. Le kaj bo iz vas?

»Ja, sem mislil, da ste za danes mogoče kaj načrtovali ...« reče oni pred tablo. Za njegovimi stavki vedno obvisijo še tri pike, kot da bo še kaj prišlo, fill in the gaps. No, sir, nihče si ni danes nič izmislil, nobeden ne bo zaigral pesmi, nobeden ni prinesel kake zgodbe.

Morda pričakuje tudi kakšno darilo, nekaj, kar bi mu povedalo, da zadnjih dveh let z nami ni preživel čisto zaman, recimo kakšno lepo ilustrirano knjigo, ali še bolje, nekaj, kar bi naredili sami, pri čemer bi vsi sodelovali. Nič. Torej tri pike in 28 stopinj Celzija v senci do 11.15.

Debela koža ne ublaži vročine.

Ko se, samo da bi se premaknila, naslonim naprej, s pogledom vendarle oplazim prostor ob oknu, zagledam komolec in vidim, da proti meni gleda modro oko, in nihče ne vidi, kako me gleda in se pri tem pogovarja s tisto, ki sedi na mojem nekdanjem mestu. Samo na kratko pogleda, in tu ni ničesar, samo hlad, a nič za to, pri tej vročini. Te ne prizadene več, ko ostane samo še 38 minut šolskega leta.

NE POZABI:

- Poišči si delo (pek pri semaforju?).
 - Pojdi po Bonnie k babici.
 - Pokliči v avtošolo.
 - Kolo -> daj popraviti zračnico!
 - Pospravi šolsko kramo.
 - In počitnice.
- Ali kaj podobnega.

POREKLO – URADNA VERZIJA

Moji starši pravijo, da so res imeli srečo, da so – mama kot bolničarka in oče kot električar/deklica za vse – na isti kliniki našli službo, ki jim jo uspeva že leta ohranjati, ker: le

kdor pošteno dela, ne bo odpuščen kot presežna delovna sila. In sreča, da sta le pet minut od delovnega mesta našla hiško z majhnim vrtom, da je lahko otrok (torej jaz) vedno v bližini staršev. Sploh pa: hiša! Ne stanovanje! Z vrtom!

Starši pravijo, da je vse le stvar načrtovanja, da je otrok (jaz) pod nadzorom, da se v hiši in okrog hiše vzdržuje red, da torej vse poteka tako, kot naj bi, in predvsem v začrtani smeri.

Starši delajo izmenično. Doma so izmenično. Doma imamo očetovo in mamino izmeno, ni obdobj, ko bi bila doma oba, poleg tega pa skrbita za to, da je vedno eden buden.

Pravita, da je tu zelo mirno in tako zeleno in kratka pot do službe in da je otrok (jaz, Louise Helene Waldmann) s kolesom v četrto uri pri šoli. Da poleg tega vsake četrto ure vozi avtobus v središče mesta, tudi zvečer, v konicah celo vsakih deset minut. Da otrok (jaz, ja, jaz) sploh nima težav s tem, da bi šel tudi zvečer kdaj sam v mesto. Ja, pri tej starosti ni treba več tako zelo občuvati otroka (jazjazjaz – jaz), tedaj lahko malo popustiš vajeti, kajne? In moja starša sploh nista zatežena! Moja starša pustita otroku (ja, meni, presneto!), da gre kdaj ven! In se jima tudi ni treba več ukvarjati s pravilnikom o izmenskem delu in obvezni prisotnosti kot takrat, ko je otrok šele začel hoditi v gimnazijo, ko ju je moralo še skrbeti, ali bo to sploh zmogla, zlasti ker starša (moja starša) nista hodila v gimnazijo. In z otrokom sta se pogovorila, rečeno mu je bilo, da otroku pri določeni starosti ne moreš več pomagati, in otrok je pogumno pokimal. Kljub temu pa je staršema uspelo, dolga leta jima je uspevalo, da sta otroku pripravljala tople obroke, pogledovala čez njegovo ramo, ko je sedel ob domačih nalogah, ga pogladila po glavi in le neopazno zazehala, ko je na kratko in jedrnato poročal, kako je preživel dan. Uspelo jima je, da kljub utrujenosti nista odšla v spalnico, temveč sta legla na manj udoben kavč, da bi bila blizu. Otroku sta rekla, da bosta samo malo zamižala, tako da ve, da ju lahko

pokliče, če bi se kaj zgodilo, in otrok je delal domače naloge in v nogavicah po prstih hodil po hiši.

A ta otrok je zdaj vendar velik.

Jaz sem zdaj velika.

DRUŽINA. DOMA

Louise Helene Waldmann.

Louischen. Lou. Lulu. Srček.

Stara sedemnajst let, torej dovolj, da končno naredim vozniški izpit (»Neumnost, vozniški izpit, le čemu ti bo? Tu v mestu vendar povsod prideš z avtobusom ali kolesom!«).

Mama: medicinska sestra v tukajšnji bolnišnici (»Ja, delovni čas, a to ni več problem, je že utečeno.«).

Oče: električar, hišni mojster, zaposlen v isti bolnišnici (»Oh, predvsem elektrika, pa tudi vse, kar je ravno treba, razumete? Lahko me pokličejo, tudi če počí vodovodna cev, se naučiš česa novega, ni problema.«).

Nobenih bratov ali sester.

Zaključno spričevalo desetega razreda¹ s povprečno oceno 4.

Živim v majhni hiši z majhnim vrtom (z jagodami, s trato), v katerem sem se igrala majhne igre, ker sem bila sama še majhna. Kadar starša govorita o hiši in vrtu in bližini službe, pozabita omeniti nekaj: da stoji hiša v senci klinike, nasproti pokopališča. Tam je majhna kapela, ki ima glasen zvon, in celo v dvajsetem nadstropju bolnišnice se sliši zvonjenje, ko spet koga pokopavajo.

In tam zgoraj stojijo v svojih kopalnih plaščih na balkonu, se držijo ograje, stojijo v svojih copatah in gledajo navzdol. In kolikor višje si, toliko manj imaš nemara opravka

¹ Nemški šolski sistem ima do dvanajst razredov. (Op. prev.)

s tem, toliko redkeje nekdo tam zgoraj pomisli, tu spodaj, v krsti, bi lahko bil jaz.

Moja starša imata zdaj že debelo kožo na ušesih. Tu se slišijo zvonovi, slišijo se sirene reševalnih vozil, a sta se počasi odvadila, da bi se prestrašila, ko mimo naše hiše prituili sirena, ko zvonovi zazvonijo komu na poti v onkraj.

Starša imata debelo kožo tudi na očeh. To opaziš, ko koga pogledata. Pravita, da je tako, ker sta utrujena. To so utrujene oči, ki se v službi odprejo šele po dveh skodelicah kave, za vsako oko ena.

Vidim ju samo doma. Sploh ju ne vidim. Včasih sta tu. Včasih leži eden od njiju na zofi ali v postelji. Včasih se eden od njiju vrne z nakupovanja, postavi vrečke na kuhinjsko mizo in me pokliče, naj razpakiram in pospravim, in že mora spet nekam oditi. Enkrat v tednu nekdo očisti kopalnico, kuhinjo, včasih, redkokdaj, okna. Nekdo pokosi trato, ko je treba. Vse se uredi.

Kako tiho je tu.

POLETNE POČITNICE

In kaj boš kaj počela to poletje? Greš kam? Na morje? K prijateljem? Na kakšen jezikovni tečaj? Boš delala v očetovem podjetju in se preostali čas potikala okrog umetnega jezera? Ali pa greš na tisti festival na Vzhodu?

Trije ljudje so me vprašali, kaj bom počela to poletje.

1. Moja babica

»Louischen, kdaj se že začnejo počitnice?«

»Naslednji teden.«

»In? Že kaj načrtuješ?«

»Zaslužiti moram kaj denarja in hotela sem tudi ...«

»Poslušaj, Louischen, jaz grem k teti Jeti v Toskano.«

»Mhm?«

»In kot veš, ima ona pač težave z Bonnie.«

»Res? Z Bonnie?«

»Jajaja, zdaj trdi, da je alergična.«

»Kaj ni?«

»In v ponedeljek odidem, za štiri tedne, in sem te hotela vprašati, ali bi morda lahko vzela Bonnie. Ti jo vendar tako dobro obvladaš. Tako dobro znaš s psi.«

»Hm, mislim, da moram najprej mami ...«

»Poslušaj, s tvojo mamo sem se že o vsem pogovorila. Pravi, da pač ne more paziti psa, vendar nima nič proti, če bi ga ti. Glej, s tem bi me res razveselila! Tako redko kam grem.«

»Ne vem ...«

»Louischen. Pa saj ne boš delala zastoj! Delaš vozniški izpit, a ne?«

»Ja, in?«

»Če vzameš Bonnie, bom kaj primaknila. No?«

»Okej ... morda ...«

»Dobro! Potem se v nedeljo oglasi pri meni. Vse ti bom pripravila. Tam okrog desetih? Ja? Dobro. Zdaj moram še k sosedi zaradi rož. Se vidiva v nedeljo. Adijo, mala moja.«

2. Nora iz b-ja

»In? Greš kam?«

»Kaj?«

»Na dopust?«

»Eeh ...«

»Moj avtobus! Sranje, kako da je že ...?! Ej, lepo se imej čez poletje!«

3. Zadnjo zimo sva sedela skupaj, peto uro, ki je odpadla, ker niso našli zamenjave za učiteljico angleščine, ki je bila že več tednov bolna. »Živčni zlom,« so rekli učitelji in si pri tem seveda z roko zakrivali usta. »Psihiatrija« in »strgalo se ji je«, smo rekli mi. In tako sva torej sedela ob radiatorju na hodniku, ker nas še niso izpustili domov, ker smo

imeli šesto uro še matematiko in ker je bil šolski kafič zaprt. Le kdo bo šel v knjižnico, če se tam ne moreš niti pogovarjati? Hrbet na toplem ob radiatorju, zunaj že več tednov pod ničlo, tla pa kljub jopi, na kateri sem sedela, na kateri si sedel z mano, še občutno hladna, saj so kamnita. Tam sva sedela pozimi, na začetku januarja, da sta se najini rami in kolena dotikali. Moja dlan v tvojih velikih, suhih dlaneh, prijel si jo, kot da bi bilo to, kar je bilo na koncu moje roke, čudež. Pa je bila samo dlan. In pogledal si vsak prst, moja dlan, tvoja dlan in topel radiator. Tople rame in hrbet, in stekel je pogovor o poletju, o železniških vozovnicah, s katerimi se lahko voziš po vsej Evropi. »Imam šotor,« si rekel, jaz pa sem pomislila, da bi bil čas za novo spalno vrečo, da je gotovo izvedljivo takole skupaj odpotovati, ne le za deset dni v mladinski kamp, temveč za dolgo, za več tednov.

Poletje je tako daleč, ko je šele januar, in potem preide ta še februar in marec, in včasih sneži celo še v aprilu. Aprila ni snežilo. Meteorologi so nejeverno kazali na vremenske karte. In bila je pomlad, zima je minila. Hecno, kaj vse se stali, ko pride pomlad.

DELO 1: PEKARSKI IZDELKI

»Pojdi k peku pri semaforju,« je rekla babi, ko je slišala, da iščem delo, kajti babi pozna peka pri semaforju, in ker poleti vsi, ki imajo otroke, odidejo na dopust, išče nadomeščanje.

Torej grem k peku pri semaforju in ta vpraša, kaj vse znam. Ali znam delati z blagajno. In ali sem že kdaj kaj prodajala. Malo pogoljufam in rečem: »Ja, ampak od takrat je že dolgo,« kajti malo strežbe pri poroki prijateljčine sestre prvič ni bilo prodajanje, drugič ni bilo delo z blagajno in tretjič ni dolgo tega. Toda bilo je delo, zatem sem bila utrujena, dobila sem denar in smrdela sem po potu.

Peku pri semaforju je pravzaprav ime Reinhardt, »Pek Reinhardt« piše zunaj na tabli, prodaja kruh, ki se peče zadaj za trgovino, in kavo v zrnju – pa tudi sveže mleto. Pek pri semaforju se imenuje zato, ker je pred mnogo leti obstajal še neki drug pek Reinhardt, vendar ne pri semaforju, temveč pri evangeličanski cerkvi. Tega drugega zdaj ni več, a cerkev je še, semafor je še in pek pri semaforju tudi. Obdržal se je, in sicer kot prava tradicionalna pekarna, ki se ni prodala kakemu koncernu. Pek pri semaforju ima v izložbi že leta isto dekoracijo: sonce iz slanega testa in majhnega plastičnega peka, ki se trapasto reži in ima košate obrvi. Zraven pa so, odvisno od letnega časa, še rože, velikonočni zajčki, novoletni okraski ali buče. Pek pri semaforju Reinhardt ima rdeč obraz in debel tilnik. Poti se, kajti zunaj je vroče, tu je vroče, in notri, v pekarni, tam je gotovo še bolj vroče. Sediva v kotičku za kuhanje kave, ki je za prodajnim prostorom, tam se lahko malo usedeš, če se ravno nič ne dogaja. »Toda samo za kratek čas! Če bi kdo pogledal v izložbo in ne bi videl nikogar, le kaj bi si mislil!«

»Ob šestih zjutraj se pekarna odpre, se pravi, da si tam ob pol šestih, ker se takrat pekarski izdelki zlagajo. In potem se prodaja do enih popoldne. Tako petkrat v tednu,« reče in me pogleda, čaka. Pred menoj je skodelica kave s kondenziranim mlekom. Ne maram kondenziranega mleka. Če je tako toplo, kako se lahko kava shladi? Zakaj se voda segreje, kava pa vseeno ohladi? Ali si to samo domišljam? In ker ne odgovorim in ker ne rečem: »Kako, petkrat v tednu? Tako pogosto pa nisem nameravala delati,« nadaljuje, da je opoldne predaja, da se prešteje denar v blagajni, vpiše se, kaj je bilo prodano, naredi se vmesni obračun, vse se preveri, in šele ko se vse ujema, potem lahko grem. Spet me pogleda. Kava se shladi tudi poleti. Srkne požirek, se obriše okrog ust, nato pove, koliko bom zaslužila, spet počaka, reče: »Torej, od šestih do enih, to je sedem ur, najprej tri tedne, dokler se ne vrne gospa Savarin, za

naprej bomo pa videli.« In hoče že vstati, ko rečem: »Ampak saj začnem že ob pol šestih.« Privzdigne obrvi, rdeče čelo se naguba kot mokra roleta, in reče: »Ja, in?«

»Potem je to sedem ur in pol.«

Ne odgovori.

»Torej ne samo sedem ur. To mislim.«

Plosko dlan položi na mizo, se nagne k meni, reče: »Tako tu vedno delamo. Drugi s tem nimajo težav. Večerna izmena mora pa po koncu službe še vse počistiti.«

Ne najdem druge besede kot »ampak«. Pogoltnem ga, on pokima, vstane, mi poda roko in reče: »No, če je vse jasno ...?« in jaz pokimam. »V ponedeljek torej uvajanje. Gospa Marquard ima ključ, ona bo odklenila.« Sežem mu v roko in pustim kavo na mizi.

DELO 2: ČASOPISI

Jonas stoji pred vrati.

»Hej,« rečem.

»Hej.«

»Kaj je?«

»A mogoče iščeš kakšno delo?«

»Zakaj?«

»Ker ti eno lahko ponudim.«

»Kaj pa?«

»Nadomeščanje za čas dopusta. Namesto mene. Raznašanje časopisov.«

»Kako dolgo?«

»Štiri tedne me ne bo. Se nabere kar nekaj denarja. Pač ne morem kar tako za štiri tedne na dopust. Ne bi bili za to, izgubil bi službo.«

»Toda zjutraj že delam.«

»Od kdaj pa?«

»Od pol šestih. Pri peku pri semaforju.«

»Do takrat si zlahka gotova.«

»Kako, zlahka gotova?! Kdaj pa jih moram raznesti?«

»No, ob štirih ležijo pred mojimi hišnimi vrati.«

»Ob štirih?«

»Ja, in obhod traja kako uro. Peš.«

In potem pove znesek za en mesec, in sem prepričana.

»Narisal ti bom pot, in potem ti prinesem ključ. Prav?«

»Okej.«

Ob štirih. Jonas dvigne roko, odide, zapre vrata. Ob štirih. To je izvedljivo.

TEORIJA

To je vse vprašanje načrtovanja. Vse je res samo vprašanje načrtovanja. Če grem od doma malo pred četrto, lahko hkrati peljem tudi Bonnie na njen prvi obhod. Pot sem prehodila, lahko jo opravim v dobri uri. Potem pripeljem Bonnie domov, ji dam nekaj hrane, se odpeljem do peka pri semaforju, delam tam do enih, pridem domov, nekaj pojem, spet peljem Bonnie na sprehod in se lahko še za eno uro uležem. Trikrat na teden grem lahko v avtošolo in opravim s teorijo. Inštruktor je rekel, da lahko takoj po opravljenem testu začneva voziti. Popoldne bom torej vadila teorijo, izpolnjevala vprašalne pole, kmalu bom lahko imela ure vožnje, vmes gospodinjska dela, tri večere v tednu je teorija, potem še enkrat peljem psa na sprehod, ob devetih ležem v posteljo, vstanem ob pol štirih. Res, samo vprašanje načrtovanja.

PRAKSA

V ponedeljek vstanem ob pol štirih, skočim pod tuš, na koncu se oprham še s hladno vodo, to me zbudi. Oblečem se, pripnem psa na povodec, ga zvlečem ven. Bonnie ima krat-